

ORGANIZACIJA ZA SPROVOĐENJE ZAKONA U JAČANJU DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE

THE ROLE OF ADMINISTRATIVE ORGANISATIONS IN UPHOLDING THE LAW FOR THE EMPOWERING OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Izet Nizam

Pravni fakultet Univerziteta u Travniku

SAŽETAK

Osnovni cilj ovoga rada bio je da prikazem i analiziram jednim dijelom značaj izvršne vlasti u sistemu državne funkcije Bosne i Hercegovine, a zatim da se fokusiram na nastanak država, načini nastanka, a prije svega istorijski razvoj Bosne i Hercegovine. Ono što je usko vezano za državu i njen nastanak je prije svega i njen političko pravni razvoj, ovdje je prezentovan politički razvoj Bosne i Hercegovine nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma. Svaki razvoj i nastanak države prate i njene političke implikacije i izgradnji državnog aparata. Neizostavno je definicija države koja nam daje bliže konotacije oko njenog shvatanja i načina djelovanja u sistemu društvenog života. Svaku državu omeđuju njene granice i one je čine jednom cijelinom, tako i Bosna i Hercegovina je država koja je omeđena granicama i svojim susjedima. Ovim tekstom sam pokušao dati jedan manji sažetak cijelog teksta koji za cilj ima samo jedno, dati i ukazati na postojanost Bosne i Hercegovine.

U radu sam uspio valorizirati i prikazati tradicionalne sisteme upravljanja državnim aparatom i, a prije svega izvršne vlasti koja je sastavni dio političkog sistema vlasti u BiH.

Ključne riječi: dejtonski mirovni sporazum, izvršna vlast, upravne organizacije, vlast, država

Key words: Dayton peace agreement, Political executive, Administrative organizations, Government, State

ABSTRACT

The main purpose of this paper is to show and partially analyze the importance of political executive in the system of the state of Bosnia and Herzegovina, further more to focus on the emergence of the state, the manner of emergence, and especially the development of Bosnia and Herzegovina throughout history. What is closely related to the state and her emergence is primarily her political and legal development. This paper presents the political development of Bosnia and Herzegovina subsequent to Dayton peace agreement. The emergence and the development of the state are followed by her political implications and the development of the state apparatus. The definition of the state, which gives us closer connotations in terms of understanding and the effects on social life, is unavoidable. Each state is bounded by its borders which make it unitary, therefore Bosnia and Herzegovina is a state which is bounded by its borders and neighboring countries. With this abstract I tried to provide a small summary of paper as a whole, with only one goal, to provide and show the existence of Bosnia and Herzegovina. Within this paper I managed to valorize and show traditional systems of governing the state apparatus, primarily of the political executive which is an integral part of the political system of government in Bosnia and Herzegovien

UVOD

Bosna i Hercegovina u svom razvoju u periodu 1945 – 1993 godine je pravila svoj put državnosti koji je itekako bio težak i trnovit, te prepoznatljiv sa svim nedaćama koje prate ovo podnevlje Balkana.

Ratovi, ekonomske i socijalne prilike su bili bitni i ključni faktori izgradnje državnosti, ali i pored svega Bosna i Hercegovina je izgradila status srednje razvijenih zemalja, a što joj nedaje zapravo da sebi kaze da je ispunila elementarne uvjete življenja i na tome se zaustavila, naprotiv taj put i razvoj se mora nastaviti svim mogućim sredstvima. Značaj o njenom razvoju ima itekako pored zakonodavne i sudske vlasti, izvršna vlast koja je fokus ovog dijela. Imperativ Bosne i Hercegovine je njen ulazak u euroatlanske integracije i Nato savez.

Nakon perioda rata, potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma, Bosna i Hercegovina počinje sa uspostavljanjem svoga političkog sistema i uspostavljanjem državnog aparata, a samim tim i formiranjem određenih Upravnih organizacija kao nosioca izvršne vlasti.

Zadaća tih Upravnih organizacija je bila prije svega jačanje države Bosne i Hercegovine kroz njihove nadležnosti.

Period poslije Dejtona, je period reformi, kao što su reforma odbrane i reforma policijskih struktura. Nastojanja političkih elita da se Bosna i Hercegovina priključi euroatlanskim integracijama i Nato savezu nailazi na niz kontradiktornosti, prije svega opstrukcije unutar Parlamentarni predstavnika političkih elita, a zatim svrstavanje određenih Upravnih organizacija na stranu nekih radikalnih političkih struktura koje negiraju postojanje države Bosne i Hercegovine.

Akcent u stvaranju državnosti Bosne i Hercegovine je dat na Upravne organizacije za sprovođenje zakona i uloga izvršne vlasti.

NASTANAK DRŽAVE, VRSTE I NAČINI TE NASTANAK BOSNE I HERCEGOVINE ISTORISKI PUT

Bosna i Hercegovina je zemlja koja je smještena u samom središtu Zapadnog Balkana, u svom obimu zauzima oko 1600 km granica sa susjedima.

Bosna i Hercegovina je bila zemlja pod upravom velikih carstava, Preko 400 godina je bila pod upravom Otomanskog carstva, od 1463. do 1878. godine. Bosna i Hercegovina je nastala na derivatan način što znači da je već postojala država Bosna i Hercegovina i nastavila je sa svojim kontinuitetom nakon potpisivanja Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Ono što čini državnost jedne zemlje su njene državne institucije, to jeste izvršna vlast. Snaga Bosne i Hercegovine se očituje u njenim institucija koje su sastavni dio izvršne vlasti pored Vijeća ministara. Problem oko formiranja državni institucija je bio u prenosu nadležnosti sa entiteta na državni nivo, što je entitet Republika Srpska kontinuirano opstruirala, a i uz pomoć međunarodnih faktora na kraju bezvoljno i pristajala. Pored Zakonodavne i Sudske vlasti koja čini okosnicu uređenja političkog sistema Bosne i Hercegovine tu je i Izvršna vlast.

Za državu Bosnu i Hercegovinu, koja je nakon punih 480 godina obnovila svoju državnost, a nakon 529 godina i međunarodno-pravno priznata. Pitanje obilježavanja narodnog i državnog identiteta možda je sada u drugom planu zato što imamo mnogo prećih poslova oko reintegracije Bosne i Hercegovine, uspostavljanje institucija na nivou države, reforma ekonomije itd. Odgovor na ovo pitanje mora imati jedno filozofsko obrazloženje utemeljeno u historiji Bosne i Hercegovine, njenom političkom i kulturnom životu, tradiciji, koja je puno drugačija u odnosu na naše susjede i na ostale zemlje Balkana.

Za razliku od tih zemalja, Bosna i Hercegovina je oduvijek bila multikulturalna i multikonfesionalna zajednica, u kojoj se

vjekovima izgrađivala specifična duhovnost, jedno slojevito i sedimentirano bosansko društvo. Kada se bilo koji od tih sedimenata zapostavljao i negirao, dolazilo je po pravilu do potresa koji su ugrožavali izvorni identitet bosanskog društva, pa i same temelje Bosne i Hercegovine.

POLITIČKO PRAVNI RAZVOJ NAKON DEJTONA

Bosna i Hercegovina je jedna od četrnaest novih evropskih država nastalih na prostoru istočne i jugoistočne Evrope, potkraj prošlog stoljeća. To su uglavnom države koje su nastale disolucijom bivših socijalističkih država i to im i jeste glavna povezujuća nit. Sve ostalo vezano za njihov razvoj, odnosno istorijski put od nastanka pa do danas jesu različiti putevi koji se u mnogo čemu razlikuju. Bosna i Hercegovina je jedna od tri novonastale države, čiji put u tranziciju je praćen ratom i svim posljedicama koje sa sobom rat nosi, tako da je ona danas daleko iza ostalih zemalja u tranziciji po svom razvoju u svakom smislu. Bosna i Hercegovina dobiva novo, do tada u svjetskoj praksi neviđeno ustavno – pravno uređenje koje u sebi ima elemente geopolitičkog utopizma.²⁶⁴ Profesor Nerzuk Ćurak još kaže i sljedeće: „Bosna i Hercegovina, prignječena i istovremeno objavljena Dejtonskim mirovnim ugovorom, državna je zajednica oslobođena državotvorne svrhe: suvereniteta. Dizajnirana i proizvedena ratom, ona počiva na logici teritorijalnoetničke geopolitike.²⁶⁵“ Ta činjenica je u mnogome odredila put njene stabilizacije i razvitka ka savremenom demokratskom društvu. Koliko je bila ozbiljna situacija u pogledu društveno – političke stabilizacije države, govori i činjenica da su mir i stabilnost održavale međunarodne vojno – policijske snage, a i danas su značajan faktor stabilnosti. Ingerencije države u prvim godinama nakon potpisivanja sporazuma,

bile su jako skučene, a u sferi odbrane i sigurnosti organi države nisu uopšte imali nadležnosti. Te nadležnosti su izvorno pripadale entitetima, koji u to vrijeme nisu imali gotovo nikakvu međusobnu saradnju, tako da su to bili potpuno zasebni sistemi. Ti sistemi su se činili dovoljnim sami sebi, tako da su odgovarali svako svom centru moći, bez mogućnosti bilo kakve spoljne kontrole.

Civilno društvo skoro da nije postojalo, niti je postojao adekvatan pravni okvir za njegovu uspostavu i funkcionisanje.

Da bi govorili o Bosni i Hercegovini kao o demokratskoj državi u postdejtonskom periodu moraju biti ispunjeni određeni parametri. Prije svega narod, odnosno građani moraju imati odlučujući uticaj na vlast, odnosno birati vlast putem demokratskih izbora.

Zatim vladavinu zakona uz zagantovana prava i slobode svim građanima bez obzira na pripadnost bilo koje vrste (nacija, vjera, rasa itd.). Svi ovi elementi ugrađeni su u najviše ustavne i zakonske dokumente u Bosni i Hercegovini na nivou države i entiteta, a pojedine demokratske vrijednosti koje su dovedene u pitanje tokom rata 1992. do 1995. godine ispravljene su tek 2000. godine²⁶⁶ Ili kako kaže profesor Beridan; „Onoj državi u kojoj su politički odnosi uređeni ustavom, čije odredbe se poštuju, a odražavaju:

- funkcionalan višestranački sistem, funkcionalan izborni sistem za sve nivoe vlasti,
- razgraničenu zakonodavnu od izvršne i sudske vlasti, koje odvojeno funkcioniraju,
- poštovanje i provođenje odredaba međunarodnoga prava o ljudskim pravima i slobodama građana te države, općenito, pravnu državu u kojoj su otklonjeni uvjeti i pretpostavke za totalitarnu vladavinu pojedinca, partijske ili druge elite²⁶⁷“

²⁶⁴ (Ćurak, 2002:38)

²⁶⁵ (Ćurak, 2006:32)

²⁶⁶ (Pejanović, 2002:200).

²⁶⁷ (Beridan, 2008:148).

Tokom godina situacija se u tom pogledu mijenja na bolje, tako da država Bosna i Hercegovina dobija šire nadležnosti, među kojima su odbrana i dijelom sigurnost, odnosno policija. Stanje u društvu se relaksira u svakom pogledu, ali jako sporo. Institucije države BiH od prvih teških, pionirskih koraka ka formiranju, tokom godina počinju da funkcionišu s manje ili više uspjeha, ali danas u odnosu na prve godine poslije agresije u tom segmentu načinjen je značajan pomak. Međutim i do današnjih dana imamo institucije koje postoje samo „na papiru“ i tek su u fazi formiranja i njihovo formiranje je jedan od uvjeta za pristupanje pregovorima za članstvo u Evropskoj Uniji.

U oblasti sigurnosti država je u sklopu izvršne vlasti i sistema nacionalne sigurnosti formirala „svoje“ policijske agencije (Državna agencija za istrage i zaštitu(SIPA – State Investigation and Protection Agency) i Državna granična služba, od 18.04.2007. godine Granična policija Bosne i Hercegovine) i Obavještajno – sigurnosnu agenciju, koje imaju propisane nadležnosti i postale su nezaobilazni faktori u borbi protiv organizovanog kriminala i prekogranične saradnje. Ovim je postala nosilac sigurnosne funkcije i dobila ponovo kapacitete za njeno ostvarivanje i zaštitu vitalnih vrijednosti i ljudskih prava i sloboda.

Civilno društvo i mediji su već u poodmakloj fazi razvoja i polahko ali sigurno zauzimaju svoje mjesto i ulogu u svim društvenim procesima. Zakonski preduvjeti za njihovo funkcionisanje su već stvoreni, ali kapaciteti i njihova ekonomska neovisnost za efikasno funkcionisanje još uvijek nisu na zadovoljavajućoj razini. U dobroj mjeri stvaraju sliku u javnosti o radu i načinu funkcionisanja vlasti, ali još uvijek ne mogu biti protuteža državnoj moći.

Međutim pored navedenog i u mnogim drugim sferama društvenog života potreban je napredak i sigurnost, kako Izet Beridan piše: „Značajan nivo državnih dimenzija sigurnosti sadržan je u nivou socijalne,

pravne i drugih oblika zaštite prava građana, nacionalnih manjina, nacionalnih, kulturnih i drugih prava“²⁶⁸ „Za zaključiti je da nivo funkcioniranja državnih dimenzija odbrane i sigurnosti Bosne i Hercegovine, odnosno njenoga sistema sigurnosti i odbrane, zavisit će od nivoa suglasja nacionalnih politika (koje izražavaju uglavnom tri nacionalpolitičke elite), te u tom pogledu i uticaja politika međunarodnih organizacija sa nadležnostima u Bosni i Hercegovini i ostalih regionalnih i nacionalnih međunarodnih politika. Samo i jedino dovoljan i potreban nivo zajedničkih imenilaca unutar bosansko-hercegovačkih (nacionalnih) politika može u sferi sigurnosti i odbrane isključiti značajan uticaj međunarodnih političkih faktora u procesima sigurnosnog i odbrambenog funkcionisanja ove države i njenih pomaka u ispunjavanju uvjeta za integracije u regionalne ekonomsko-političke i sigurnosne organizacije“²⁶⁹

Iz navedenog je vidljivo da je Bosna i Hercegovina stvorila pravni okvir za dalji napredak na putu demokratizacije društva u cjelini, ali na tom putu potrebno je provesti u djelo još puno formalno propisanih odredaba, te preći političkih prepreka i neriješenih pitanja, da bi se stiglo do cilja – savremenog demokratsog društva.

POLITIČKE IMPLIKACIJE U IZGRADNJI DRŽAVE BOSNE I HERCEGOVINE

Državu Bosnu i Hercegovinu od samog njenog nastanka nakon potpisivanje Dejtonskog mirovnog sporazuma prate kontradiktornosti u smislu donošenja određenih političkih dogovora vladajućih političkih elita koje su sastavni dio zakonodavne vlasti, to jeste Parlamenta Bosne i Hercegovine.

²⁶⁸ (Beridan, 2008:198).

²⁶⁹ (Beridan, 2008:199).

Jedan od najboljih primjera je i izgradnja Pelješkog mosta kojeg je profesor Najetović u svome radu detaljno objasnio i opisao²⁷⁰. Slijedeća bitna pretpostavka nedonošenja određenih zakonskih rješenja je baš u onom tako poznatom „ što je za jedne dobro, to za druge sigurno nije,“ bez imalo razmišljanja šta donose nove ideje bez obzira i kojim se političkim partijama radi kao predlažačima zakona.

DEFINISANJE DRŽAVE

Svako polazište u definisanja države ima u sebi neke osnove koje ukazuju uvijek na isti smisao kao što su definicija da se država definiše po međunarodnoj i unutrašnjoj ulozi. Ono što je bitno, a to je da je država na međunarodnom nivou suvereno tijelo. Tu suverenost uvijek karakterišu prije svega priznate granice, potpunu vlast kao i stanovništvo koje je stalno nastanjeno na jednoj teritoriji.

Po Maksu Weberu i Norbertu Eliasu državu možemo da definišemo kao ustanovu koja ima monopol na legitimno nasilje u određenom dijelu teritorije.

Najbolja definicija države je ona koja kaže da državu čine državni organi, u slučaju Bosne i Hercegovine to su Zakonodavna vlast, to jeste Parlament, vlada i predsjedništvo, zatim Sudska vlast koju čine sudovi od lokalnog do državnog nivoa, Vrhovni sud trenutno ne postoji na državnom nivou jer ne postoji politička volja svih strana u vlasti. Pored ove dvije vlasti je i Izvršna vlast na čijem čelu je predsjedatelj vijeća ministara.

Bitno istaći da su dvije najzastupljenije teorije o unutrašnjoj ulozi države da je država aparat za prinudu i da država ispunjava principe društvenog ugovora. Kako definisati državu u društvenim naukama. Jedna od karakteristika države je kao što sam i rekao posjedovanje monopola na jednoj teritoriji,

odnosno država označava jedan politički subjekt koji je suveren. Ta suverenost se odlikuje nepodložnosti države nikakvoj višoj političkoj vlasti nego koliko je ona ima.

Potpuna definicija države nebi imala svoj smisao ako je nebi definisali i etimološki, što u prevodu znači držati pod svojom vlašću, a misli se i teritoriju u stanovništvo. Pojmovno država mora da ima slijedeće pravne karakteristike da bi postojala, a to se navodi i u Montevidejskoj konvenciji, kao što su: vlast, stalno stanovništvo, teritorij i ono što je po meni najbitnije da može da stvara odnose sa drugim državama.

Bosna i Hercegovina je svoju državnost gradila na osnovu kontinuiteta nastanka već postojeće Republike Bosne i Hercegovine, znači derivatnim načinom.

PRIZNANJE BOSNE I HERCEGOVINE I NJENE GRANICE

Tek na sjednici Vijeća ministara Evropske unije, dana 06.04.1992.godine u Briselu došlo je do međunarodnog priznanja države Bosne i Hercegovine. Tom odlukom priznate su i granice Bosne i Hercegovine koje su bile definisane još u sastavu bivše Jugoslavije, a Bosne i Hercegovine kao sastavne federalne jedinice. Bosna i Hercegovina tim je definisala i svoje granice koje se očituju u slijedećem, a to da ima 1538 km kopnene granice, 13 km morske granice i 273 km riječne granice što ukupno iznosi 1824 km granice. Sa ovim omeđenjem granica država Bosna i Hercegovina je nastavila svoj državni kontinuitet i međunarodno priznata kao neovisna država sa svim svojim obilježima jedne države.

Dejtonskim mirovnim sporazumom Član 1. Kontinuitet u kome se govori da Bosna i Hercegovina nastavlja svoje pravno postojanje po međunarodnom pravu kao država, sa unutrašnjom strukturom modificiranom ovim Ustavom i sa postojećim međunarodno priznatim granicama. Kroz taj kontinuitet Republike Bosne i Hercegovine uspostavljena je

²⁷⁰ Najetović Dž, Pravno-političke implikacije izgradnje Pelješskog mosta i luke Neum, Univerzitetna hronika, Univerziteta u Travniku

zajednica novonastalih teritorijalnih cjelina Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. Federacija Bosne i Hercegovine je teritorijalna cjelina koja je nastala kao rezultat Sporazuma iz Washingtona potpisanog 1994. godine u Washingtonu između predstavnika Republike Hrvatske, Herceg-Bosne i Republike Bosne i Hercegovine.

ZAKLJUČAK

U svakodnevnom praktičnom životu savremene Bosne i Hercegovine 21. Vijeka, vidljivo je da Daytonski sporazum sprječava svaki imalo smjeliji i življi napredak zemlje u pravcu reintegracije i rekonstrukcije građanskog društva, kakvo je Bosna i Hercegovina znala do 1992. godine.

Dayton se djelimično pokazuje i kao smetnja na putu Bosne i Hercegovine ka euroatlantskim integracijama, koji predviđa efikasniji, jednostavniji i transparentniji upravni aparat, kojeg Bosna i Hercegovina, sastavljena od dva entiteta i jednog distrikta, odnosno deset kantona na daljnjem nivou vlasti, nikako nema.

Komplikovanost uređenja države Bosne i Hercegovine i njeno funkcionisanje iz dana u dan se pokazuje kao jedan mehanizam nemoguće misije koji svaki čas može da prestane da radi, ovdje su neminovne Ustavne promjene kako bi se prešlo u čisto demokratsko društvo i država Bosna i Hercegovina počela sa ispunjavanjem uvjeta za pristup euroatlantskim integracijama i ulasku u NATO savez. Sve dok se to nedeši imaćemo neuređen sistem kroz sve vidove vlasti u Bosni i Hercegovini, kako sudske, zakonodavne tako i izvršne vlasti.

LITERATURA:

- [1] N.Ćurak, dejtonska Bosna i Hercegovina, Univerzitetska kronika, univerziteta u Sarajevu, fak. Političkih nauka Sarajevo str: 38, 2002 i str 32, 2006.
- [2] M.Pejanović, Univerzitetska kronika, Univerziteta u Sarajevu, fak. Političkih nauka Sarajevo, str 200,2002
- [3] I. Beridan, Univerzitetska kronika, Univerziteta u Sarajevu, fak. Političkih nauka Sarajevo, str: 148,198,199,2008
- [4] Dž. Najetović, Pravno političke implikacije izgradnje Pelješkog mosta i luke Neum, Univerzitetska kronika, Univerziteta u Travniku.
- [5] E.Filip, Međunarodna bezbjednost:Teorije, sektori i nivoi, Narodna biblioteka Srbije, Beograd, 2012